

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	05 Соціальні і поведінкові науки
Спеціальність	053 Психологія
Освітня програма	Прикладна психологія
Статус дисципліни	Нормативна
Форма навчання	Заочна
Рік підготовки, семестр	1 курс, 2 семестр
Обсяг дисципліни	4 кред. ЄКТС / 120 годин Лекції – 6 годин, семінарські – 4 годин, Самостійна робота студента – 110 годин
Семестровий контроль / контрольні заходи	ДКР / Залік
Розклад занять	rozklad.kpi.ua
Мова викладання	Українська
Інформація про викладачів	https://psy.kpi.ua/vikladachi/
Розміщення курсу	

1. Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Вивчення особливостей застосування експериментального методу в психології є важливим компонентом професійної підготовки психолога, що допомагає йому дослідити не тільки ті чи інші психічні явища, а й причини їх виникнення, науково обґрунтовано прогнозувати прояви певних психічних закономірностей. Експериментальна психологія є однією із найцікавіших і водночас найскладніших для розуміння галузей психологічної науки. Володіння нормативами експериментальної психології забезпечує здобувачу вищої освіти орієнтування у методології та методах вивчення особистості. Саме тому курс «Експериментальна психологія» є одним із базових у підготовці психологів. Вивчення дисципліни «Експериментальна психологія» передбачає оволодіння знаннями, уміннями і навичками самостійно проводити експериментально-психологічні дослідження. А саме: здійснювати планування експериментального дослідження психіки, організацію умов його проведення, проводити протоколювання подій експерименту та оформлення експериментальної документації, подавати та аналізувати отримані експериментальні дані та адекватно їх інтерпретувати, робити логічні висновки щодо перевірки гіпотези дослідження, оформляти письмовий звіт. Самостійна дослідницька діяльність потребує освоєння етичних аспектів проведення психологічного дослідження: оцінку валідності проведених психологічних експериментів, достовірність отриманих результатів і можливості застосування їх у психологічній практиці.

Для успішної реалізації такої підготовки здобувачам вищої освіти потрібно опанувати основи методології наукового пізнання, методології проведення наукового експериментально-психологічного дослідження, ознайомитися з історичними причинами та науковими передумовами запровадження експерименту в психології, розвитком експериментального дослідження психіки у

вітчизняній та зарубіжній психології, особливостями експериментального методу на сучасному етапі розвитку психологічної науки.

Навчальний процес включає в себе різноманітні форми та види роботи: будується на основі лекційних та семінарських занять; включає індивідуальну і групову роботу; роботу під керівництвом викладача та самостійне опрацювання матеріалу; науково-дослідну та практичну роботу з попереднім плануванням та наступним контролем виконаних завдань.

У роботі зі здобувачами вищої освіти використовуються такі основні методи: лекція, розповідь, пояснення, обговорення; аналіз літератури; планування і проведення експериментальних досліджень обробка результатів власних психологічних досліджень.

Предметом навчальної дисципліни є планування, організація та проведення експериментів, обробка та інтерпретація експериментальних даних.

Метою викладання навчальної дисципліни «Експериментальна психологія» є формування компетенцій, що забезпечують розуміння теоретичних основ експериментальної психології та формування у здобувачів вищої освіти вміння самостійно планувати, проводити психологічні дослідження, оброблювати та презентувати їх результати.

Завдання дисципліни «Експериментальна психологія»:

- формувати знання щодо закономірностей, умов, принципів застосування експериментального методу в психології;
- розвивати вміння та навички проведення валідного експериментального дослідження психіки;
- формувати вміння, навички правильно та науково обґрунтовано пояснювати психологічні факти, певні прояви особистості на основі експериментальних даних.

Відповідно до вимог освітньо-професійної програми метою дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти:

Загальних компетентностей:

- застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 1);
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК 2);
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК 4);
- здатність та готовність впроваджувати наукові основи та рекомендації щодо сучасної життєдіяльності, засоби фізичного, психічного, психологічного і духовного розвитку особистості й самовдосконалення (ЗК 13).

Фахових компетентностей:

- здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології (ФК 1);
- здатність використовувати валідний та надійний психодіагностичний інструментарій (ФК 5);
- здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження (ФК 6);
- здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації (ФК 7);
- здатність дотримуватися норм професійної етики (ФК 10).

Програмні результати навчання:

- здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань (ПРН 3);
- формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження (ПРН 6);
- пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього втручання) (ПРН 9);
- знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога (ПРН 16);
- рефлексувати можливості власного інтелектуального потенціалу для вирішення завдань професійної діяльності (ПРН 20).

Ефективне засвоєння навчального матеріалу значною мірою залежить від активної співпраці здобувачів вищої освіти з викладачем під час лекцій та практичних занять. Консультації з даного курсу проводяться відповідно до розкладу, який можна знайти на офіційному сайті кафедри психології та педагогіки.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Для вивчення дисципліни студенту бажано мати навички використання текстового редактора на комп'ютері, навички роботи з електронними базами даних наукових інститутів та бібліотек.

Навчальна дисципліна «Експериментальна психологія» має міждисциплінарний характер та інтегрує знання з інших освітніх компонентів: «Загальна психологія з практикумом», «Історія психології», «Методологія і методи психологічних досліджень» та ін. За структурно-логічною схемою програми підготовки фахівця дана навчальна дисципліна створює основу для вивчення таких дисциплінами, як «Вікова та педагогічна психологія», «Соціальна психологія» тощо.

Дисципліна перебуває у тісному зв'язку з іншими дисциплінами циклу професійної підготовки, завдяки чому створюється міцне підґрунтя для подальшого оволодіння знаннями з психологічних дисциплін.

3. Зміст навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Практичні (семінарські)	СРС
1	2	3	4	5
Тема 1. Експериментальна психологія як наука. Сучасні дослідження експериментальної психології	12	-	-	12
Тема 2. Історія становлення і розвитку експериментальної психології	12	-	-	12
Тема 3. Методологічні аспекти психологічного дослідження. Етика наукового дослідження	12	2	-	10
Тема 4. Сучасні наукові методи дослідження в психології. Неекспериментальні методи	12	-	-	12
Тема 5. Експеримент. Його види. Експериментатор і випробуваний. Експериментальне спілкування	16	2	2	12
Тема 6. Характеристика змінних, що застосовуються в експерименті. Способи контролю змінних	12	-	-	12
Тема 7. Поняття про експериментальну вибірку, критерії та способи її створення	12	-	-	12
Тема 8. Планування експериментального дослідження. Організація та проведення експериментального дослідження	16	2	2	12
Тема 9. Психологічний вимір. Інтерпретація результатів дослідження	12	-	-	12
Всього годин	120	6	4	110

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

4.1 Базова література

1. Бедан В. Б. Експериментальна психологія. Курс лекцій. Одеса, 2020. 102 с.
2. Большакова А. М. Експериментальна психологія : Конспект лекцій. Харків : ХДАК, 2019. 64 с.
3. Копець Л. Класичні експерименти в психології. Навч. посіб. для студент. ВНЗ. Київ : Києво-Могилянська академія, 2020. 283 с.
4. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія : підруч. Київ : Центр учб. л-ри, 2020. 360 с.
5. Малхазов О. Р. Експериментальна психологія: практичний посібник. Київ : Талком, 2020. 321 с.
6. Чернявський С. С., Вознюк А. А., Грібов М. Л., Небитов А. А., Гвоздюк В. В. Основи візуального спостереження. Практичний посібник. Видавництво : Норма права, 2024. 112 с.

4.2 Допоміжна література:

1. Гіряк Г. С. Методичні рекомендації з вивчення дисципліни «Експериментальна психологія» для студентів спеціальності 053 «Психологія». Тернопіль : ВПЦ Економічна думка, 2018. 60 с.
2. Косьянова О. Ю. Методичні рекомендації з вивчення дисципліни «Експериментальна психологія» для студентів спеціальності 053 «Психологія». Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2020. 32 с.
3. Методичні рекомендації до дисципліни «Експериментальна психологія» для студентів освітньо-професійної програми «Психологія» спеціальності 053 «Психологія» / Уклад. І. Є. Штученко, Я. О. Мовчан. Харків : НТУ «ХП», 2019. 44 с.
4. Павлюк Т. М. Експериментальна психологія : метод. рек. до вивчення нормативної навчальної дисципліни (для студентів 053 «Психологія»). Луцьк : СЛУ ім. Лесі Українки, 2020. 30 с.

Web-ресурси:

1. Експериментальна психологія. Максименко С. Д. URL : <https://westudents.com.ua/knigi/500-ekspierimentalna-psihologiya-maksimenko-sd.html>
2. Класичні експерименти психології. URL : https://pidru4niki.com/1584072019246/psihologiya/klasichni_eksperimenti_v_psihologiyi
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>
4. Перелік нормативно-правових документів, якими керуються фахівці психологічної служби України. URL: <https://vyshn-osvita.gov.ua/perelik-normativnopravovih-dokumentiv-yakimi-kerujutsya-fahivci-psihologichnoi-sluzhbi-ukraini-20-09-45-18-02-2022/>
5. Про затвердження професійного стандарту «Практичний психолог закладу освіти». URL : https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2020/12/Standart_Praktychnyy_psykholoh.pdf
6. Психологічна бібліотека Київського Фонду сприяння розвитку психічної культури. URL : <http://psylib.kiev.ua/>
7. Сайт бібліотеки Київського політехнічного інституту імені Ігоря Сікорського. URL : <https://www.library.kpi.ua/>
8. Сайт журналу «Психологічний часопис». URL : <http://ua.appsyjournal.com/>
9. Сайт Інституту соціальної та політичної психології НАПН України. URL : <http://ispp.org.ua/biblioteka.htm>

10. American Psychologist. Journal of American Psychological Association. URL: <https://www.apa.org/pubs/journals/amp/>
11. The Journal of Social Psychology. URL: <https://www.tandfonline.com/toc/vsoc20/current>
12. Social Psychologe/ Journal of British Psychological Society. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/journal/20448309>
13. Journal of Personality and Social Psychology. Journal of American Psychological Association. URL: <https://www.apa.org/pubs/journals/psp/>

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (завдання на СРС)
1	Тема 3. Методологічні аспекти психологічного дослідження. Етика наукового дослідження Загальне уявлення про методологію науки. Характеристика наукового дослідження та його етапи. Етика психологічного дослідження і проблема соціальної відповідальності дослідника. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Дати визначення термінам «наука», «дослідник». 2. Записати та дати пояснення (з прикладами), яким чином наукові результати по мірі узагальненості можна узагальнити та розташувати. 3. Дати пояснення та навести приклади «методу» та «науковому підходу». 4. Висвітлити, які класифікації наукових досліджень ви знаєте. 5. Назвати основні етапи наукового дослідження. 6. Висвітлити особливості гіпотези та їхні види. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
2	Тема 5. Експеримент. Його види. Експериментатор і випробуваний. Експериментальне спілкування Загальна характеристика психологічного експерименту. Аналіз видів психологічного експерименту. Переваги та недоліки методу психологічного експерименту. Характеристика етапів психологічного експерименту. Обробка і узагальнення результатів експериментального дослідження. Проблема інтерпретації результатів експериментального дослідження. Експериментальне спілкування. Експериментатор та досліджуваний в ситуації психологічного експерименту. Артефакти в експериментальному дослідженні. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Назвати, у чому полягає основне завдання психологічних експериментів. 2. Висвітлити, що собою уявляє експериментальний процес. 3. Розкрити особливості багаторівневого та багатofакторного експерименту. 4. Розкрити відмінність лабораторного експерименту від природного експерименту. 5. Висвітлити сутнісний зміст формувального та оперативного експерименту. 6. Назвати артефакти психологічного експерименту: помилки, пов'язані з мотивацією випробуваного; помилки, пов'язані з впливом на випробуваного особистості експериментатора. 7. Назвати комунікативні артефакти і засоби їх попередження. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.

3	Тема 8. Планування експериментального дослідження. Організація та проведення експериментального дослідження Поняття про експериментальний план дослідження. Види експериментальних планів. Доекспериментальні та квазіекспериментальні плани. Плани ex-post-facto. Спеціальні методи планування експериментального дослідження. Підготовчий етап експерименту в психології. Теоретичний етап дослідження. Експериментальний етап дослідження. Інтерпретаційний етап експериментального дослідження. Етапи: мета, завдання та обґрунтування об'єму експерименту; вибір змінних факторів; визначення кількості дослідів та послідовності зміни факторів; вибір кроку зміни факторів, визначення інтервалів між майбутніми експериментальними точками; обґрунтування вибору засобів для вимірювання; опис проведення експерименту; обґрунтування вибору способів оброблення та аналізу результатів експерименту. Основні способи вимірювань. Вимірювальні прилади. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Розкрити особливості планування експериментального дослідження. 2. Висвітлити експериментальні плани: дисперсійного аналізу; відбору суттєвих факторів; багатофакторного аналізу; отримання поверхні відгуку; динамічних задач планування; вивчення механізмів явищ; побудови діаграм «склад – властивість», побудови діаграм «склад – стан». 3. Назвати етапи проведення експериментального дослідження. 4. Проаналізувати, які етичні проблеми виникають у експериментальних дослідженнях. 5. Розкрити основні способи вимірювань в експериментальному дослідженні. 6. Охарактеризувати основні вимірювальні прилади експериментального дослідження. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.

Семінарські (практичні) заняття

сформувані у здобувачів вищої освіти: розуміння теоретичного матеріалу; вміння формувати самостійні судження, відстоювати власні погляди, аргументуючи їх на основі наукових фактів; уміння та навички самостійної роботи з підготовки до безпосередньої участі в семінарсько-обговоренні.

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (перелік дидактичного забезпечення, питання для поточного контролю та завдання на СРС)
1	Семінарське заняття 1. Тема 5. Експеримент. Його види. Експериментатор і випробуваний. Експериментальне спілкування 1. Проаналізуйте різні підходи до розуміння сутності експерименту і його структури. 2. Опишіть основні недоліки і переваги експериментального дослідження. 3. Поняття про «чистий» експеримент. Вимоги до «чистого» експерименту. 4. Бездоганний експеримент та його види: ідеальний, безкінечний, експеримент повної відповідності. 5. Поняття про валідність експериментальних висновків. Види валідності експериментальних висновків: внутрішня, зовнішня, операціональна, конструктивна, емпірична, «очевидна». 6. Поняття про «добрий» експеримент (за Д. Кембеллом). Завдання на СРС: 1. Охарактеризувати такі експериментальні плани: дисперсійного аналізу; відбору суттєвих факторів; багатофакторного аналізу; отримання поверхні відгуку; динамічних задач планування; вивчення механізмів явищ; побудови діаграм «склад – властивість»,

	побудови діаграм «склад – стан». 2. Розкрити особистість експериментатора та стиль його діяльності. Включити особливості дотримання ним загальних моральних стандартів. 3. Визначити структуру фахової компетентності експериментатора. 4. Висвітлити особливості соціальної відповідальності експериментатора. 5. Розкрити особистість випробуваного та особливості його участі в експерименті. 6. Висвітлити стилі взаємодії експериментатора та випробуваних у процесі спільної діяльності. 7. Назвати нормативні регулятори експериментальної діяльності.
2	Семінарське заняття 2. Тема 8. Планування експериментального дослідження. Організація та проведення експериментального дослідження 1. Доекспериментальні та квазіекспериментальні плани, їх особливості. 2. Особливості планування експериментів для одного піддослідного та планів ex-post-facto. 3. Факторні плани, їх особливості. 4. Визначити роль залежної, незалежної та зовнішньої змінної у факторних планах. 5. Проаналізувати сутність кореляційного дослідження; розглянути типи кореляційних зв'язків. 6. Визначити особливості планування різних типів кореляційного дослідження. Завдання на СРС: 1. Змодельовати власний психологічний експеримент і процедуру його написання: описати ймовірний експеримент, в якому має бути: 1) сформульована гіпотеза дослідження; 2) незалежна зміна; 3) залежна зміна; 4) емпіричні методи; 5) вибірка; 6) можливі артефакти. 2. Вказати, до якої предметної сфери належить змодельоване дослідження. 3. Охарактеризувати головні компоненти будь-якого експерименту: 1) випробуваний, 2) експериментатор, 3) стимуляція (обраний експериментатором подразник, спрямований на випробуваного), 4) відповідь випробуваного на стимуляцію (його реакція), 5) умови досвіду (додаткові до стимуляції впливи на випробуваного, які можуть вплинути на його відповіді).

6. Самостійна робота здобувача вищої освіти

Здобувачі вищої освіти самостійно опрацьовують питання за всіма темами в теоретичному або практичному аспекті. Самостійна робота з навчальної дисципліни «Психологія особистості» включає: поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації; проведення досліджень за методиками з якими знайомилися на практичних заняттях.

У процесі самостійної роботи здобувачі вищої освіти мають оволодіти вміннями та навичками:

- організації самостійної навчальної діяльності;
- самостійної роботи з навчальною, навчально-методичною, науковою, науково-популярною літературою;
- конспектування літературних джерел;
- робота з довідковою літературою.

Тема 1. Експериментальна психологія як наука. Сучасні дослідження експериментальної психології

Місце експериментальної психології в системі наук. Основні передумови запровадження «експерименту» в психології; предмет «експериментальної психології», завдання «експериментальної психології»; експеримент та емпірія (емпірика). Сучасні тенденції експериментальної психології. Основні принципи експериментальної психології.

Тема 2. Історія становлення і розвитку експериментальної психології

Історія становлення та розвиток експериментального метода в психології та її предмету як системи всіх знань, отриманих на основі експериментального вивчення поведінки людини і тварин. Розвиток експериментальної психології в Україні.

Тема 4. Сучасні наукові методи дослідження в психології. Неекспериментальні методи

Загальнонаукові дослідницькі методи (теоретичні, емпіричні, моделювання). Класифікація методів психологічного дослідження.

Неекспериментальні методи в психології: спостереження, бесіда, опитування, тести.

Тема 6. Характеристика змінних, що застосовуються в експерименті. Способи контролю змінних

Поняття змінної в психологічному дослідженні. Види змінних. Незалежні змінні та їх види. Залежні змінні та їх характеристики. Проміжні змінні та їх особливості. Змінні, що контролюються. Основні способи контролю впливу зовнішніх та внутрішніх додаткових змінних в експерименті.

Тема 7. Поняття про експериментальну вибірку, критерії та способи її створення

Генеральна сукупність і експериментальна вибірка. Репрезентативність вибірки. Стратегії відбору досліджуваних в експериментальну вибірку. Переваги експерименту з великою кількістю досліджуваних

Тема 9. Психологічний вимір. Інтерпретація результатів дослідження

Результати емпіричного дослідження і їх подання. Основні форми подання результатів. Прийняття рішення про гіпотезу (підтвердження, спростування). Помилки та їх причини. Узагальнення результатів. Вимоги до наукового тексту.

Інформаційно-комунікаційні технології при інтерпретації результатів дослідження. психологом-експериментатором.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Опрацьовуючи навчальний матеріал кредитного модуля «Експериментальна психологія», здобувачі вищої освіти повинні підключитися до Гугл класу викладача, де будуть прикріплені навчальні матеріали (презентації лекцій). За потреби студенти ведуть конспект лекцій та роблять нотатки (цей вид роботи не оцінюється).

При викладанні дисципліни семестровий рейтинг здобувача вищої освіти формують: робота на семінарах, вчасна здача відповідей на ДКР. Штрафних балів з дисципліни не передбачається.

Відвідуваність і виконання завдань

Відвідування лекційних занять не оцінюється, але є важливим, оскільки навчальний матеріал викладається в доступній формі й є можливість обговорення дискусійних питань та уточнення незрозумілих моментів. Для здобувачів вищої освіти, які бажають продемонструвати відмінні результати навчання, активна робота на лекційних заняттях вкрай необхідна. Однак відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно.

Активна участь здобувача вищої освіти на семінарських заняттях є обов'язковою. Рейтинг здобувача вищої освіти значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на семінарських заняттях. Кожне пропущене семінарське заняття (незалежно від причин пропуску) знижує підсумковий рейтинг з дисципліни. У разі пропуску семінарського заняття обов'язково повинні бути вивчені теми, а також виконані всі завдання. Контроль знань (розуміння) здобувачем вищої освіти пропущених тем (виконання завдань) відбуватиметься під час спілкування з викладачем за графіком консультацій, доступним на сайті кафедри психології та педагогіки. Здобувач вищої освіти, який виконає відповідні завдання (відповідь на питання) отримуватиме відповідні бали до рейтингу залежно від якості відповідей (виконання завдання).

Теми і завдання для семінарських занять передбачені робочою програмою дисципліни (силабусом), доступною з особистого кабінету здобувача вищої освіти в системі «Кампус», гугл класі або на сайті кафедри психології та педагогіки.

Форми роботи

На лекціях висвітлюється зміст тем дисципліни «Експериментальна психологія», представлених в силабусі. Вітаються питання від здобувачів вищої освіти до викладача під час лекції. Викладач може ставити питання окремим здобувачам вищої освіти або загалом аудиторії. Допускається діалог між здобувачами вищої освіти і викладачем на лекції.

На семінарських (практичних) заняттях здобувачі вищої освіти поглиблюють і розширюють знання щодо методології та методів проведення психологічного дослідження. Під час семінарських (практичних) занять викладач резюмує сильні і слабкі місця у доповідях здобувачів вищої освіти, вказує на помилки, якщо такі є, дає відповіді на додаткові питання з теми семінарського (практичного) заняття.

Форми поточного контролю: усне опитування, виступ здобувача вищої освіти із доповіддю або повідомленням, участь у обговоренні питань на семінарських заняттях тощо.

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: [доповіді і участь у дискусії на семінарах](#), [написання модульної контрольної роботи](#).

Семестровий контроль: [залік](#).

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг здобувача вищої освіти з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- 1) роботу на семінарських (практичних) заняттях (відповіді, вирішення завдань та доповнення відповідей інших здобувачів вищої освіти у процесі дискусії);
- 2) написання домашньої контрольної роботи.

Викладач оцінює роботу здобувача вищої освіти на семінарських заняттях.

Здобувач вищої освіти може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення студента з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими Університетом.

Деталізовані критерії оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти визначені у положенні про РСО з дисципліни та представлені у Додатку 1.

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації здобувача освіти

Вивчення курсу «Експериментальна психологія» передбачає засвоєння здобувачами вищої освіти системи знань за темами під час лекційних та семінарських занять, самостійної та індивідуальної роботи. За результатами самостійної роботи від здобувача вищої освіти вимагається підготовка ДКР.

Головною метою лекцій є мотивація і організація роботи здобувачів вищої освіти з навчальним матеріалом у міжсесійний період. Лекції проводяться із використанням мультимедійних презентацій (за наявності умов в аудиторії).

Готуючись до семінарського заняття здобувач вищої освіти має обов'язково опрацювати лекційний матеріал певної теми, ознайомитись зі змістом матеріалу підручника. При виникненні питань, виявленні незрозумілих положень необхідно обов'язково обговорити їх з викладачем. На семінарському занятті навіть добре підготовлений здобувач вищої освіти не повинен залишатись пасивним спостерігачем, а активно включатись у обговорення питання. Якщо ж здобувач вищої освіти не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття. Не слід відмовлятися від відповіді на питання викладача. Навіть якщо здобувач вищої освіти не знає відповіді, доцільно спробувати відповісти, висловити свою думку, виходячи з власних знань, досвіду, логіки запитання тощо. При цьому не треба боятися помилитися – одним з важливих завдань вивчення гуманітарних дисциплін є вироблення вміння логічно мислити і відповідно висловлювати власні думки. Однак, варто пам'ятати, що незнання матеріалу дисципліни є суттєвим недоліком роботи здобувача вищої освіти і буде негативно впливати на його загальний рейтинг. Відповідальне ставлення до підготовки на кожне семінарське заняття дає змогу не лише правильно засвоїти навчальний матеріал, але й зекономити зусилля при проходженні семестрового контролю.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доцентом кафедри психології та педагогіки, к. психол.н., доцентом Сербовою Ольгою Вікторівною, доцентом кафедри психології та педагогіки к. психол. н., доцентом Нежинською Оленою Олександрівною.

Ухвалено кафедрою психології та педагогіки (протокол № 15 від 31.05.2024 р.).

Погоджено методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 9 від 26.06.2024 р.).

Рейтингова система оцінювання результатів навчання

Рейтинг здобувача вищої освіти з дисципліни «Експериментальна психологія» складається з балів, що отримуються за:

- 1) доповіді, відповіді, вирішення завдань та доповнення відповідей інших здобувачів вищої освіти у процесі дискусії на семінарських (практичних) заняттях;
- 2) складання домашньої контрольної роботи (ДКР).

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

1. Робота на семінарських (практичних) заняттях. Ваговий бал за підготовлену доповідь **20 балів**. Максимальна кількість балів за доповіді на семінарах дорівнює 20 балів × 2 доповіді = **40 балів**.

Ваговий бал за активну участь у обговоренні теми семінару, дорівнює 10 балів. Максимальна кількість балів за активну участь у семінарах дорівнює **20 балів**.

Робота на семінарських заняттях (доповідь)

Повна відповідь (не менше 95% потрібної інформації). Здобувач вищої освіти надає повну і аргументовану відповідь, демонструє повні й міцні знання навчального матеріалу в заданому обсязі, висловлює власну позицію з відповідним обґрунтуванням з дискусійних питань, ефективно використовую візуальні засоби (мультимедійні презентації, відеоматеріали тощо)	7-10
Достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації). Здобувач вищої освіти надає повну аргументовану відповідь з несуттєвими неточностями, висловлюючи власну позицію допускає незначні порушення логіки, на достатньому рівні використовує візуальні засоби до теми семінару	4-6
Неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації). Здобувач вищої освіти надає неповні відповіді, допускає неточності, висловлюючи власну позицію проявляє складність в її обґрунтуванні	1-3
Відповідь не відповідає вимогам «задовільно», або відсутність відповіді; ухилення від участі у семінарському занятті	0

Активна участь у обговоренні теми семінару/ практична робота під час семінару

Активна участь в обговоренні теми семінару, демонстрація глибокого розуміння теми, аргументовані відповіді та приклади, постановка аналітичних запитань, допомога іншим учасникам семінару у пошуку відповідей на проблемні запитання	8-10
Долучення до дискусії, демонстрація розуміння теми обговорення, змістовні відповіді, але брак глибини знань обговорюваних питань, відсутність оригінальних думок	5-7
Незначна участь в дискусіях, відповіді неповні або обмежуються мінімальним набором фактів та аргументів, в обговоренні питань семінару проявляється недостатнє розуміння теми	1-4
Невірні короткі відповіді або уникання участі в обговоренні теми семінару	0

2. Виконання домашньої контрольної роботи (максимальна кількість балів складає **40 балів**).

Домашня контрольна робота включає 4 питання, виконання якої полягає в розгорнутій письмовій відповіді на кожне з 4 питань певного варіанту. Варіант ДКР надається викладачем під лекційному занятті або визначається рандомно.

Орієнтовний перелік питань до ДКР та вимоги до оформлення наведено у додатку 3.

Кожне питання ДКР оцінюється в 10 балів, таким чином максимальна оцінка за виконання ДКР складає 40 балів.

Критерії оцінювання кожного питання ДКР:

Повна, аргументована, логічно викладена відповідь. Наведено приклади та обґрунтування	8-10
Правильна відповідь з незначними неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді	5-7
Відповідь з чисельними значними помилками, відповідь неповна, без обґрунтування	1-4
Відсутність відповіді	0

Приклад варіанту ДКР:

Варіант 1

1. Підходи до розуміння предмету експериментальної психології.
2. Загальнонаукові дослідницькі методи (теоретичні, емпіричні, моделювання).
3. Стратегії відбору досліджуваних в експериментальну вибірку.
4. Завдання: Постановка наукової проблеми (з обраної теми дослідження); формулювання теми дослідження; формулювання загальної гіпотези; визначення об'єкта та предмета дослідження; формулювання загальної мети дослідження.

Варіант 2

1. Розвиток експериментальної психології в Україні.
2. Класифікація методів психологічного дослідження.
3. Охарактеризуйте три основні види змінних експерименту: незалежну; залежну; додаткову (зовнішню).
4. Завдання: Проаналізуйте експеримент (тема на вибір здобувача вищої освіти) та дайте письмову відповідь на запитання: 1. Як була сформульована гіпотеза дослідження? 2. Що виступало в ролі незалежної змінної? Скільки вона має рівнів? 3. Що виступало в ролі залежної змінної? 4. Як вимірювалась залежна змінна?

Розрахунок шкали (R) рейтингу:

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$$R = 40 + 20 + 40 = 100 \text{ балів.}$$

Здобувачі вищої освіти, які набрали протягом семестру **60 і більше балів** мають можливість:

- а) отримати залікову оцінку (залік) відповідно до набраного рейтингу (рейтингові бали переводяться до оцінки згідно із таблицею та заносяться до відомості семестрового контролю);
- б) виконати залікову контрольну роботу з метою підвищення оцінки (при цьому попередній рейтинг здобувача вищої освіти з дисципліни скасовується і він отримує оцінку тільки за результатами залікової контрольної роботи).

Студенти, які набрали протягом семестру менше **60 балів, але виконали умови допуску**, виконують залікову контрольну роботу.

Залікова контрольна робота складається з 50 тестових завдань, що відображають зміст всієї дисципліни та виконується письмово.

Залікова контрольна робота проводиться за допомогою гугл-тестів, доступ до ЗКР надається студентам лише під час проведення заліку. Тривалість ЗКР – 90 хвилин. Залікова контрольна робота містить 50 тестових питань, кожне питання містить 3-4 варіанти відповіді, серед яких правильною є лише одна. Задача здобувача вищої освіти – уважно прочитати питання та варіанти відповідей, обрати один варіант відповіді (правильний на думку здобувача вищої освіти) та позначити його.

Максимальна кількість балів складає **100** (максимальна кількість балів за 1 тестове завдання – 2):

Тестове завдання виконано правильно (кожне з 50)	2
Тестове завдання виконано неправильно (кожне з 50)	0

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

Орієнтовні питання до залікової контрольної роботи

1. Цілі та завдання експериментальної психології.
2. Експеримент та емпірія (емпірика).
3. Сучасні дослідження експериментальної психології.
4. Експеримент у системі емпіричних методів дослідження психіки.
5. Терміни «наука», «дослідник».
6. Підходи до розуміння предмету експериментальної психології.
7. Роль експериментального дослідження у здобутті наукових психологічних знань.
8. Особливості становлення експериментального дослідження психіки у вітчизняній психології.
9. Основні тенденції розвитку сучасної вітчизняної експериментальної психології.
10. Емпіричні методи в психологічному дослідженні.
11. Загальне уявлення про методологію науки. Наукове дослідження.
12. Етапи наукового дослідження.
13. Гіпотеза та її види.
14. Класифікації наукових досліджень.
15. Дані, класифікація даних. Вибірка, генеральна сукупність.
16. Спостереження як метод цілеспрямованого пізнання людини.
17. Розвиток спостережливості як професійної якості.
18. Предмет та об'єкт спостереження у дослідженні.
19. Види спостереження у дослідженні.
20. Основні властивості наукового спостереження. Переваги і недоліки методу спостереження.
21. Інтерв'ювання як різновид усного опитувального діагностичного методу.
22. Класифікації та види інтерв'ю.
23. Послідовність проведення інтерв'ю.
24. Телефонне опитування як різновид інтерв'ю.
25. Загальна характеристика та види бесіди.
26. Способи ведення бесіди. Бар'єри під час бесіди.
27. Характеристика методу опитування. Види питань.
28. Експериментальний процес. Основне завдання психологічних експериментів.
29. Види експериментальних досліджень.
30. Відмінність лабораторного експерименту від природного експерименту.
31. Сутнісний зміст констатувального експерименту.
32. Сутнісний зміст формувального експерименту.
33. Переваги та проблеми експериментального дослідження психіки.
34. Планування експериментального дослідження, експериментальні плани: дисперсійного аналізу.
35. Планування експериментального дослідження, експериментальні плани: відбору суттєвих факторів.
36. Планування експериментального дослідження, експериментальні плани: багатофакторного аналізу.
37. Планування експериментального дослідження, експериментальні плани: динамічних задач планування; вивчення механізмів явищ; побудови діаграм «склад — властивість», побудови діаграм «склад — стан».
38. Підготовчий етап експерименту в психології.
39. Теоретичний етап дослідження.
40. Експериментальний етап дослідження.
41. Інтерпретаційний етап експериментального дослідження.
42. Етапи: мета, завдання та обґрунтування об'єму експерименту.
43. Вибір змінних факторів; визначення кількості дослідів та послідовності зміни факторів.

44. Вибір кроку зміни факторів, визначення інтервалів між майбутніми експериментальними точками.
45. Обґрунтування вибору засобів для вимірювання.
46. Опис проведення експерименту.
47. Обґрунтування вибору способів оброблення та аналізу результатів експерименту.
48. Основні способи вимірювання.
49. Класифікація проєктивних тестів.
50. Контент-аналіз.
51. Стратегії побудови експериментальних груп.
52. Біографічний метод.
53. Характеристика методу психографології.
54. Метод вивчення документів.
55. Поняття «інтерпретація» в психологічному дослідженні.
56. Загальні підходи до представлення результатів дослідження.
57. Проблеми, пов'язані з інтерпретацією результатів дослідження.
58. Валідність дослідження.
59. Узагальнення результатів.
60. Вимоги до наукового тексту.
61. Інформаційно-комунікаційні технології при інтерпретації результатів дослідження психологом-експериментатором.
62. Недоліки комп'ютерного тестування.
63. Об'єктивізм при інтерпретації дослідження.
64. Експериментальний факт.
65. Програма експериментального дослідження.

Зразок оформлення титульної сторінки домашньої контрольної роботи

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

Факультет соціології і права
Кафедра психології та педагогіки

Контрольна робота
з дисципліни «Експериментальна психологія»
Варіант №__

Здобувач вищої освіти

ПІБ _____

групи: _____

Перевірив: ПІБ викладача

к. психол. н., доцент,

доцент кафедри психології та педагогіки ФСП

Вимоги до виконання ДКР

Варіант ДКР надається викладачем на лекційному заняття та/або обирається рандомно. Здобувачі вищої освіти подають ДКР за 2 тижні до заліку.

Загальний обсяг ДКР 8-10 сторінок друкованого тексту українською мовою формату А4 тексту у редакторі Word.

Стандарти: кегель – 14pt, міжрядковий інтервал – 1,5, шрифт Times New Roman, абзацний відступ – 1,25 см, поля: верхнє – 2 см, нижнє – 2 см, ліворуч – 3 см, праворуч – 1,5 см. Обов'язкова нумерація сторінок.

ДКР обов'язково повинна мати титульну сторінку, на якій розміщуються такі реквізити: назва університету, в наступному рядку – назва кафедри. Далі розміщується варіант, відомості про автора, місце й рік виконання роботи.

Відповідь на кожне питання має починатися з нового аркушу із зазначеним номером та сформульованою назвою. Необхідно глибоко та стисло розкрити поставлені питання; зазначити порядковими номерами посилання на використані літературні джерела (сайти). Крім узагальнень, бажано викласти власний погляд на проблему. Список використаних джерел оформлюється за вимогами ДСТУ 8302:2015, з якими можна ознайомитись за посиланням: <https://drive.google.com/file/d/0B1Ugk1fhA47Ha1NfZkIYZ3QzeEU/view?resourcekey=0-x51fNY74izbW1aYVTCrWdw>

Орієнтовний перелік питань до ДКР

1. Підходи до розуміння предмету експериментальної психології.
2. Висвітліть особливості становлення і розвитку експериментального дослідження психіки у вітчизняній психології.
3. Назвіть основні тенденції розвитку сучасної вітчизняної експериментальної психології.
4. Становлення відомих шкіл експериментальної психології як відповідь на виклики наукового і соціального прогресу людства.
5. Запишіть та дайте пояснення (з прикладами) яким чином наукові результати по мірі узагальненості можна розташувати?
6. Метод та науковий підхід, дайте пояснення та наведіть приклади.
7. Висвітліть які класифікації наукових досліджень ви знаєте.
8. Спеціальні методи дослідження в експериментальній психології.
9. Кількісні і якісні методи експериментального дослідження.
10. Стандартизовані й нестандартизовані методи та типи даних, які отримують за їх допомогою.
11. Назвіть основні етапи наукового дослідження.
12. Гіпотези та їх види.
13. Сутність методу спостереження. Переваги та недоліки методу спостереження.
14. Бесіда та правила її проведення.
15. Поняття про метод опитування. Види і типи опитування.
16. Структура психологічного тесту. Види тестів.
17. Багаторівневий та багатофакторний експеримент.
18. Відмінність лабораторного експерименту від природного експерименту.
19. Сутнісний зміст формувального та оперативного експерименту.
20. Артефакти психологічного експерименту: помилки, пов'язані з мотивацією випробуваного; помилки, пов'язані з впливом на випробуваного особистості експериментатора.
21. Комунікативні артефакти і засоби їх попередження.

22. Охарактеризуйте три основні види змінних експерименту: незалежну; залежну; додаткову (зовнішню).
23. Експериментальний контроль змінних.
24. Планування експериментального дослідження.
25. Експериментальні плани: дисперсійного аналізу; відбору суттєвих факторів; багатофакторного аналізу.
26. Побудова діаграм «склад — властивість», побудови діаграм «склад — стан».
27. Етапи проведення експериментального дослідження.
28. Проаналізуйте, які етичні проблеми виникають у експериментальних дослідженнях?
29. Розкрийте основні способи вимірювань.
30. Особистість експериментатора та стиль його діяльності. Дотримання загальних моральних стандартів.
31. Структура фахової компетентності експериментатора.
32. Соціальна відповідальність експериментатора.
33. Особистість випробуваного та особливості його участі в експерименті.
34. Стили взаємодії експериментатора і випробуваних у процесі спільної діяльності.
35. Регресивний аналіз результатів експериментальних досліджень.
36. Узагальнення результатів емпіричних досліджень.
37. Формулювання висновків експериментального дослідження.
38. Артефактні висновки та їх причини.
39. Визначити особливості планування різних типів кореляційного дослідження.
40. Проаналізуйте різні підходи до розуміння сутності експерименту і його структури.

Завдання: Проаналізуйте експеримент (тема на вибір здобувача вищої освіти) та дайте письмову відповідь на запитання: 1. Як була сформульована гіпотеза дослідження? 2. Що виступало в ролі незалежної змінної? Скільки вона має рівнів? 3. Що виступало в ролі залежної змінної? 4. Як вимірювалась залежна змінна?

Завдання: Постановка наукової проблеми (з обраної теми дослідження): формулювання теми дослідження; формулювання загальної гіпотези; визначення об'єкта та предмета дослідження; формулювання загальної мети дослідження.